

Tác giả:

BÙI TẤN SỸ, HĂNG NHÔNG, ĐÌNH SƠN

Đơn vị: Đài Phát thanh- Truyền hình Quảng Nam

Thể loại: Chương trình tiếng Dân tộc thiểu số

Ngôn ngữ: Tiếng Cơ Tu

Thời gian phát sóng: 10.04.2024

Thời lượng băng: 29 phút 53 giây./.

LIÊN HOAN

PHÁT THANH TOÀN QUỐC

LẦN THỨ XVI- -NĂM 2024

ĐỂ DI SẢN TRỞ THÀNH TÀI SẢN

(Nhạc hiệu)

Đình Sơn: Đình Sơn và Hăng Nhông xin kính chào đồng bào và các bạn! Rất vui gặp lại mọi người trong chương trình phát thanh hôm nay!

Hăng Nhông: Thưa đồng bào! Mỗi dân tộc có một nền văn hoá và bản sắc truyền thống riêng độc đáo. Chính điều đó tạo nên sự đa dạng của văn hoá truyền thống Việt Nam.

Đình Sơn: Đã tròn 10 năm, đồng bào Cơ Tu, đồng bào Cor ở miền núi Quảng Nam tự hào với 4 di sản văn hóa phi vật thể cấp quốc gia được công nhận. Việc bảo tồn di sản, phát triển thành sản phẩm du lịch đã và đang giúp đồng bào đưa “di sản trở thành tài sản” tinh thần vô giá, hướng đến xây dựng thành sản phẩm phục vụ du lịch để tạo sinh kế, an sinh xã hội lâu dài cho đồng bào thiểu số Quảng Nam.

Hăng Nhông: “**Để di sản trở thành tài sản**” là nội dung chính mà chúng tôi sẽ đề cập đến trong Chương trình phát thanh hôm nay.

(Nổi- nền chiêng lễ hội Cor)

Đình Sơn: Dân tộc Cor ở Quảng Nam có hơn 5.300 người, sinh sống chủ yếu tại hai huyện Bắc Trà My và Nam Trà My. Những thanh âm vui nhộn húng ta đang nghe, được chúng tôi ghi lại tại buổi lễ dựng cây nêu và bộ Gu của đồng bào Cor, xã Trà Kót, huyện Bắc Trà My, tỉnh Quảng Nam.

Nếu như cây Nêu là tâm điểm nghi thức cúng tế ở ngoài trời thì bộ Gu lại là tâm điểm của nghi thức cúng tế ở trong nhà của người Cor. Gu có hình chum màu đen nổi bật, cấu tạo thành 2 tầng; mỗi tầng hai thanh gỗ lắp vuông góc với nhau và cùng xuyên qua 1 trụ gỗ dài chéo vuông, để tạo thành 4 nhánh. Bốn mặt của trụ gỗ và 2 mặt bên các thanh gỗ dày đặc các mô típ hoa văn sinh động.

Ngày 25/8/2014, Bộ Văn hóa - Thể thao và Du lịch có Quyết định số 2684 công nhận, đưa nghi thức lễ dựng cây Nêu và bộ Gu người Cor vào danh mục Di sản văn hóa phi vật thể quốc gia.

Nghệ nhân ưu tú Dương Lai, dân tộc Cor ở huyện Bắc Trà My không giấu được sự tự hào:

Băng: (Giờ đây, với trách nhiệm và lòng tự hào, tôi đang tiếp tục mở lớp truyền dạy cho thế hệ trẻ các nét đẹp văn hóa, nhất là việc chạm trổ điêu khắc cây Nêu, bộ Gu, rồi các nghi thức trình diễn, tôi cũng đang viết sách để lưu giữ lại cho con cháu mai sau).

(Nổi nền trống chiêng múa Tân tung Da đã Cơ Tu)

Hăng Nhông: Đồng bào Cơ Tu Quảng Nam cũng không kém phần tự hào khi có đến 3 Di sản văn hoá phi vật thể cấp quốc gia được công nhận là nghề dệt thổ cẩm, hát lý nói lý và điệu múa tân tung da đã

Bà Bling Thị Treng-nghệ nhân làng dệt Đh' rông ở xã Tà Lu, huyện Đông Giang đã có thâm niên hơn 30 năm theo nghề dệt thổ cẩm Cơ tu cho hay:

***Băng:** “Mỗi cô gái Cơ Tu đến tuổi lấy chồng đều phải biết dệt vải. Đây được xem là tiêu chuẩn để đánh giá tài năng và đức hạnh của người phụ nữ Cơ Tu. Ngày nay các trang phục của người Kinh cũng đã chiếm phần lớn trong đời sống hàng ngày, song phụ nữ Cơ Tu vẫn giữ nghề và dệt ra những sản phẩm phục vụ cho lễ hội, và cho khách du lịch nước ngoài.”*

Đình Sơn: Điệu múa của người Cơ Tu “Tân tung Da đã” được coi là Vũ điệu Dâng trời. "Tân tung" là điệu múa của đàn ông, con trai, còn "Da đã" là điệu múa của đàn bà, con gái.

Năm 2014, Hội đồng Di sản quốc gia đã công nhận "Tân tung da đã" của là Di sản văn hóa phi vật thể cấp quốc gia.

***Hăng Nhông:** “ Tự hào với điệu múa Tân tung da đã, bà con Cơ Tu ở nhiều bản làng đã thường xuyên biểu diễn trong các hoạt động lễ hội, phục vụ khách du lịch... Đây là cách gần gũi nhất để biến di sản thành tài sản, để văn hoá Cơ Tu mãi trường tồn theo thời gian....*

Đoạn âm nói lý-hát lý

Đình Sơn: Cùng với đó là Hát lý, nói Lý Cơ Tu đã được công nhận là Di sản Văn hóa phi vật thể quốc gia. Ông Dương Thuần, Nhà thơ, nhà nghiên cứu văn hóa, thành viên Ủy ban UNESCO Việt Nam từng đến các làng Cơ Tu nghe các cụ cao niên hát lý, nói lý. Ông phân tích:

Băng tiếng phổ thông

“ Bây giờ trong thời hiện đại người ta có nhiều cách để ngoại giao, để xích lại gần nhau, thậm chí là giữa các nước với nhau. Ngoại giao nhân dân là một hình thức,

trong đó thông qua văn hóa là chủ yếu. Giữa nhà này nhà khác, làng này, làng kia, trong một cộng đồng dân tộc như người Cơ Tu, nếu mà có mâu thuẫn gì dù nhỏ, dù lớn, thậm chí là rất căng thẳng người ta cũng có thể hòa giải được thông qua hát lý. Bản chất đó là sự đấu trí với nhau, nhưng cuối cùng thì hình thức âm nhạc dân gian này nó đem lại sự hòa hợp, sự vui tươi, mọi hiềm khích đều được hóa giải, mọi người chung sống với nhau đoàn kết hơn và hiển nhiên là cùng nhau xây dựng bản làng, xã hội nhân bản hơn. Điều lý Cơ Tu nó rất là độc đáo và nhân văn”.

Hăng Nhông: Chúng ta vừa tìm hiểu sơ bộ những nét độc đáo của 4 loại hình di sản văn hóa phi vật thể cấp quốc gia của đồng bào Cơ Tu ở miền núi Quảng Nam. Tự hào nhưng trách nhiệm cũng thật nặng nề. 10 năm qua, chính quyền và người dân địa phương đã và đang nỗ lực bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa đặc sắc của dân tộc mình.

Chùm ý kiến:

1.(Thanh niên Cơ Tu) *(Em rất tự hào về văn hóa Cơ Tu, từ nhỏ em đã theo Ba xem các ông già làm cây Nêu và bộ Gu; giờ được công nhận di sản văn hóa phi vật thể quốc gia, em mừng lắm; em sẽ tiếp tục học để làm cây Nêu và bộ Gu).*

2.(Phụ nữ Cơ Tu) *(Điệu múa tân tung, da dá là điệu múa đẹp thể hiện sự mềm mại, dễ thương của phụ nữ Cơ Tu chúng em và thể hiện sự mạnh mẽ của người đàn ông Cơ Tu. Em rất tự hào khi được thừa hưởng văn hóa vốn quý của cha ông).*

3.(Thanh niên Cơ Tu) *Người Cơ Tu có nhiều nét văn hóa độc đáo, trong đó hát lý, nói lý, là riêng biệt nhất. Ngày nay, nói lý hát lý đang được truyền lại cho thế hệ trẻ Cơ Tu*

4. (Lãnh đạo huyện Đông Giang) *Chúng tôi tiếp tục phát huy truyền thống này, để làm sao biến di sản được công nhận 10 năm qua thành tài sản và có thể đề nghị các cấp, các ngành đề nghị UNESCO công nhận là di sản văn hóa phi vật thể cấp quốc tế.*

Một phần bài dân ca “ Truyền thống Cơ Tu”

Hăng Nhông: Văn hoá truyền thống sẽ bị mai một nếu không truyền dạy lại cho thế hệ trẻ. Có những nghệ nhân cao tuổi vẫn đang miệt mài với công việc thầm lặng.

(Hiện trường- tiếng hô hát múa tân tung da dá) Không phải tiếng hát bội, hò bài chòi, hay tiếng trống châu... mà trong không gian Nhà hát tuồng Nguyễn Hiền Dĩnh, TP. Đà Nẵng những ngày này thật rộn ràng. Đây là lần đầu tiên hơn 50 diễn viên, nghệ sĩ ở Nhà hát tuồng, tiếp xúc với điệu múa tân tung, da dá của đồng bào Cơ Tu. Từng đảm nhiệm vai trò đánh trống châu, nay anh Nguyễn Tấn Đông được giao nhiệm vụ học cách đánh chiêng. Từ sự hướng dẫn của già Đợi, anh Đông đã thông

thạo cách giữ nhịp chiêng-một sợi dây liên kết quan trọng nhất để làm cho điệu múa Tân tung da dá thêm hào hùng, sinh động.

Băng: (Qua 10 ngày được nghệ nhân A Lăng Đợi trao nghề và chỉ từng động tác, nên tôi đã thấm nhuần được nét đẹp của đồng bào Cơ Tu. Tôi rất hào hứng để tham gia tập luyện biểu diễn cho bạn bè quốc tế, người Việt Nam ở nước ngoài hiểu thêm một nét văn hóa đặc sắc của đồng bào Cơ Tu)

Muốn tạo ra một sản phẩm du lịch mới cho nhà hát tuồng, từ tháng 3.2023 NSUT Trần Ngọc Tuấn, Giám đốc Nhà hát tuồng Nguyễn Hiền Dĩnh, TP Đà Nẵng đã mời già A Lăng Đợi về nhà hát để truyền nghề. Ông Tuấn tỏ ra cảm kích:

Băng: *(Đối với A Lăng Đợi, có thể nói đây là một con người rất yêu văn hóa của chính đồng bào mình. A Lăng Đợi có sự hiểu biết rộng và có chiều sâu. Chúng tôi đánh giá rất cao tính kỷ luật, tinh thần làm việc nghiêm túc của anh Đợi)*

2 năm trở lại đây, tối thứ 7 hàng tuần, ở Khu du lịch sinh thái Cổng trời Đông Giang, tỉnh Quảng Nam, A Lăng Đợi lại tất bật với buổi biểu diễn “Vũ điệu đại ngàn”. Không chỉ phô diễn các nét đẹp văn hóa truyền thống của đồng bào Cơ Tu, mà điệu múa tân tung da dá...đã mang đến cho hàng nghìn du khách gần xa những trải nghiệm đáng nhớ. Bà Nguyễn Thị Chung, Du khách Đà Nẵng tỏ ra rất thích thú:

Băng: *Được xem một lễ hội truyền thống đặc sắc của đồng bào Cơ Tu, đặc biệt là vũ điệu Tân tung da dá, tôi cảm thấy rất là sôi động, rất là gần gũi.*

Đã gần 70 mùa rẫy, già Đợi vẫn đau đầu với ước vọng đem di sản của đồng bào Cơ Tu quảng bá ra khắp đất nước Việt Nam và xa hơn là bạn bè quốc tế.

Băng: *Tôi mong sẽ có nhiều khách nước ngoài biết đến nét đẹp của văn hóa Cơ Tu. Tôi sẽ đem hết những kinh nghiệm, kiến thức về văn hóa viết thành sách, rồi trao truyền cho thế hệ trẻ. Làm sao để di sản văn hóa trở thành tài sản tinh thần và tài sản vật chất của đồng bào Cơ Tu chúng tôi.*

Đánh giá thêm về những đóng góp của già A Lăng Đợi với văn hóa Cơ Tu, ông Đỗ Hữu Tùng, Phó Chủ tịch UBND huyện Đông Giang, tỉnh Quảng Nam nói

Già A Lăng Đợi có đóng góp lớn trong giữ gìn 3 di sản văn hóa phi vật thể của đồng bào Cơ Tu. Hy vọng trong thời gian tới, già làng A Lăng Đợi sẽ tiếp tục phát huy truyền thống này nhằm đưa bản sắc văn hóa Cơ Tu đi đến nhiều nơi.

(Nhạc cất)

Đình Sơn: Thưa đồng bào và các bạn! Bây giờ chúng ta cùng theo chân Biên tập viên Hăng Nhông đến với một bản làng vùng cao Nam Giang, Quảng Nam nhé:

Nhông dẫn hiện trường: Xin chào bà con và các bạn, tôi là Hăng Nhông. Hiện nay tôi đang có mặt tại làng dệt thổ cẩm Za Ra ở huyện vùng cao Nam Giang.

Âm sống tiếng động của khung dệt vải

Từ đầu làng, tiếng lách cách của khung dệt, tiếng cười nói của chị em phụ nữ Cơ Tu làng Za Ra...tất cả tạo nên một thanh âm vui nhộn. Một ngày mới ở làng dệt lâu đời nhất của đồng bào Cơ Tu vùng cao Quảng Nam được bắt đầu như thế. Bây giờ chúng ta cùng gặp chị Nguyễn Thị Kim Lan, Giám đốc HTX dệt này nhé.

Xin chào chị Lan, chị có thể giới thiệu sơ bộ về quá trình hình thành của làng dệt thổ cẩm Za Ra Cơ Tu Nam Giang, những nét độc đáo của ngôi làng này không ạ?

Chị Nguyễn Thị Kim Lan. *Làng dệt của chúng tôi đã hình thành cách đây hơn 100 năm, nhưng từ năm 2003, chị em mới tập trung đông tại Gươl để dệt. Cách dệt của người Cơ Tu chúng tôi khác với nhiều dân tộc trên địa bàn là chúng tôi dệt luôn cườm vào trong sợi vải để tạo thành những hoa văn cho thổ cẩm. Các hoa văn đều gắn với đời sống hằng ngày của bà con như hình mã não, hình lá cây, hình cái chày giã gạo...*

Tại Gươl truyền thống của làng có hơn 50 chị em phụ nữ Cơ Tu đang miệt mài dệt nên những sản phẩm thổ cẩm tinh xảo. Ai nấy đều thoăn thoắt đôi tay và bàn chân trên những tấm vải màu trắng, đỏ và đen. Vừa dệt tấm đồ, nhanh tay đính những hạt cườm, cẩn thận với từng họa tiết, hoa văn trên từng tấm vải đã được nhuộm màu... Bà Ríah Tâm đã ngoài 60 tuổi vẫn rất nhanh tay trong từng động tác dệt của mình.

Xin chào bà Tâm, để dệt nên một bộ đồ thổ cẩm, cần phải trải qua bao nhiêu công đoạn, bao nhiêu thời gian?

Bà Ríah Tâm “ *Để dệt được một bộ đồ để mặc cũng rất kỳ công. Việc dệt thổ cẩm không nặng nhọc như công việc nương rẫy, tuy nhiên cần phải có sự tỉ mỉ, kiên trì và có sự khéo léo. Mọi người vẫn động viên nhau giữ nghề, vì đây không chỉ là nghề mà còn là nét văn hóa từ xa xưa của cha ông để lại.*

Thưa chị Kim Lan! Chị có thể nói gì về ý thức trách nhiệm của chúng ta về việc giữ gìn những giá trị truyền thống đó?

Nguyễn Thị Kim Lan: *10 năm rồi, nhưng giờ tôi vẫn vui như hồi mới nghe tin được Đảng, Nhà nước công nhận nghề dệt là di sản văn hóa phi vật thể quốc gia. Tôi thường xuyên đi trình diễn nghề dệt ở Hà Nội, TP Hồ Chí Minh, rồi đi dạy cho các em học sinh trường nội trú để giúp các em hiểu hơn, yêu hơn nghề dệt của đồng bào Cơ Tu. Nhà nước công nhận rồi, thì mình càng phải có trách nhiệm gìn giữ di sản của cha ông để lại.*

Ông Trần Ngọc Hùng, Trưởng phòng Văn hóa Thông tin huyện Nam Giang cho biết.

(Đối với những vùng phát triển được dịch vụ du lịch như ở Tà Bhing này thì hợp tác xã Za Ra đã gắn văn hoá truyền thống vào phục vụ du khách như biểu diễn dệt, biểu diễn múa tân tung da dá...và một số nghề khác và gắn với phát triển du lịch là tốt rồi.

Thổ cẩm làng Za Ra xã Tà Bhing nói riêng và tại 125 làng dệt thổ cẩm Cơ Tu ở các huyện Nam Giang, Đông Giang và Tây Giang tỉnh Quảng Nam...giờ đây không bó buộc ở những vòng vải truyền thống. Mà đã có thêm nhiều sản phẩm được chuyển đến triển lãm trong nước, rồi xuất khẩu đến Nhật Bản, Mỹ, Úc. Còn với những phụ nữ Cơ Tu vùng cao Quảng Nam bằng những nỗ lực của mình, họ đã từng bước đưa di sản văn hóa trở thành tài sản vật chất gắn liền với tài sản tinh thần.

(Một đoạn bài dân ca Cơ Tu: Cô gái trên nương)

Dinh Sơn: Thừa đồng bào và các bạn! Các bạn trẻ bây giờ tiếp cận nhanh với những ứng dụng công nghệ hiện đại và giải trí mới là điều hiển nhiên. Thế nhưng, liệu giới trẻ có quay lưng với văn hóa dân tộc không? Chúng ta cùng nghe câu chuyện sau đây:

(Nhạc)

Mấy hôm nay, Chi đoàn thanh niên thôn tổ chức tập văn nghệ. Ngôi nhà sàn của ông A Rất Tùng rộn rã tiếng nói cười. Tiếng đàn, tiếng hát của đám thanh niên khiến ông A Rất Tùng cũng ảm thấy vui lây. Ông bồi hồi nhớ lại thời trai trẻ cùng đám trai làng đi hát giao duyên với lũ con gái. Nhờ lân la học lỏm các cụ, các anh trong thôn, những nhạc cụ của người Cơ Tu mình như đàn H'jul, abel, tâm lét a lui, sáo, khèn, trống chiêng...ông Tùng đều chơi được và nổi tiếng là một tay hát lý có tiếng trong vùng. Ở dưới sân, A Lăng Thị Tol và đám bạn trai gái đang tập một tiết mục văn nghệ.

- **A Lăng Thị Tol:** - Nào! Tất cả chú ý, chúng mình cùng hát lại nào. Hai ba!

(Bài hát Jumcey- Vừa hát vừa vỗ tay)

- **Tol:** - Như thế tốt rồi. Nhưng tất cả chú ý hát cho đều hơn. Tập bài này xong chúng mình chuyển sang tiết mục đánh đàn H'Jul của Bling Dooc rồi hát ru con của Bbling Hà nhé. Cuối cùng là tốp ca “Hát mãi khúc Quân hành”.Mà này, A Viết Vây, sao cậu chẳng tập trung gì cả.

- **A Viết Vây :** - Ôi giao! Hát mấy bài đó chán chết! Như mấy ông bà già hồi xưa vậy. Lại còn đàn H'Jul nữa chứ, buồn ngủ lắm! Bây giờ người ta chơi đàn organ, chơi ghi ta chứ ai chơi cái đàn “Tùng tùng, tùng tùng” như thế nữa?

- **Bhling Hà:** - Cậu này buồn cười thật đấy. Thế cậu bảo hát bài gì bây giờ nào? Mà cậu hát hay thế, mấy đứa con gái thôn mình nó mê lắm đấy. Hay cậu đơn ca bài gì đó đi nhỉ?

- **A Viết Vây:** - Chuyện vặt! Nghe đây (*Hát một đoạn bolero thật náo nùng*) - **Bhling Hà:** - (*Ngắt giữa chừng*) Không được. Văn nghệ chào mừng ngày thành lập Quân đội mà hát bài này nghe cứ thế nào ấy. Hay cậu hát một bài nào nó sôi nổi một chút đi!

- **A Viết Vây:** Sôi nổi à? Có ngay! (*Một đoạn hip hop- “Chuyện nhỏ” của Tuấn Khanh*)

- **Cả nhóm:** (*Cười phá lên*) Hát bài này, chắc cậu bắt bọn mình khoảng 4-5 đứa lên sân khấu, đầu cạo trọc hết đi rồi mặc quần áo rộng như bao bố nhảy híp hóp mình họa nhé!

- **A Viết Vây:** Ừ đấy. Cậu là một này, A Lăng Thị Tol này, rồi cả Hoih Nhàn nữa.... đầu cạo trọc hết đi, lên múa minh họa cho tớ hát có khi còn hay hơn là lúc nào cũng “tung tung, da dá”, có mỗi một điệu lắc qua lắc lại, tay giơ lên như đầu hàng ấy. Chán lắm!

- **A Lăng Thị Tol:** - Vây nói thế là không được rồi! Hát nhạc trẻ thì cũng tốt, nhưng cậu bảo múa “tung tung da dá” là “lắc qua lắc lại, tay giơ lên như đầu hàng” là sai rồi. Đó là điệu múa đặc trưng của người Cơ Tu mình cơ mà. Di sản văn hóa quốc gia đấy!

- **Bhling Hà:** - Ừ, Tol nói đúng đấy. Bà con mình ai mà không thích “tung tung da dá” theo nhịp trống chiêng? Hồi nào tới giờ lễ đâm trâu, mừng lúa mới hay lễ hội lớn nhỏ gì, già trẻ lớn bé ai cũng “tung tung da dá” chứ có ai nhảy hip hop như cậu cơ chứ?

- **A Viết Vây:** (*Bí*) Không biết! Thế thì các cậu tập đi, tớ không tập không tành gì nữa. Đi uống rượu thôi!

- **Tol, Hà:** - Lúc nào cũng uống rượu, uống rượu! Cậu định trở thành bọm nhậu à? Thanh niên mà uống rượu nhiều thì mai kia con gái có đứa nào muốn làm vợ cậu không?

- **A Viết Vây:** - Không làm vợ thì thôi. He he... Thôi chào nhé mấy bà cô già!

- **Tol, Hà:** Á à...(Xúm lại) Dám bảo các chị đây là bà cô già à....Này thì bà cô già! Này thì bà cô già!

(Nhạc)

Hăng Nhông: Anh Sơn này. Anh có nghĩ là bây giờ các bạn trẻ Cơ Tu mình chỉ thích những gì thuộc về hiện đại, không mặn mà, thậm chí là quay lưng với văn hóa truyền thống của mình không?

Đình Sơn: Tôi không nghĩ tiêu cực như thế. Bằng chứng là ở làng tôi trên quê và nhiều vùng Dân tộc thiểu số mà tôi có dịp đi công tác, các bạn trẻ vẫn đang là lực lượng chủ lực của việc giữ gìn văn hoá truyền thống đây. Nhiều bạn trẻ đang kinh doanh homestay và du lịch, họ đưa dân ca dân vũ, đưa âm nhạc dân tộc mình vào phục vụ du khách và đây được coi là sản phẩm du lịch riêng có, đem lại thu nhập cho chính mình và nhiều người khác.

Hăng Nhông: Điều đó đồng nghĩa với việc biến Di sản thành Tài sản, nhỉ.

Đình Sơn: Đúng vậy. Chúng ta hãy cùng gặp gỡ với hai vị khách mời của chương trình nhé để trao đổi về nội dung: “Làm gì để giữ gìn di sản văn hóa của đồng bào Cơ Tu”.

Hăng Nhông: Thưa bà con và các bạn, bên cạnh tôi bây giờ là già làng B’rú Pố ở xã Lăng, huyện Tây Giang và chị Đình Thị Thìn ở xã Sông Kôn, huyện Đông Giang. Chị Thìn là một trong những thanh niên Cơ Tu đã đang mạnh dạn đưa di sản văn hóa của đồng bào mình đến với du khách gần xa thông qua con đường phát triển du lịch.

Câu hỏi đầu tiên xin dành cho già B’rú Pố, Thưa ông, người Cơ Tu rất tự hào với 3 di sản văn hóa phi vật thể cấp quốc gia. Với người già làng am hiểu văn hóa Cơ Tu, ông đã làm gì để phát huy được những giá trị vô giá này?

Ông B’rú Pố trả lời: Tôi nghĩ rằng, mình không phải là dừng, mà phải tiếp tục chú ý bảo tồn gìn giữ văn hóa Cơ Tu cho mai sau. Hai năm nay, tôi đã dành toàn bộ thời gian viết ra 15 cuốn sách về phong tục, ngôn ngữ, lễ hội, trang phục, âm nhạc, ẩm thực ở vùng đồng bào Cơ Tu. Đây là cách để tôi gìn giữ di sản văn hóa trở thành tài sản tinh thần vô giá của đồng bào Cơ Tu chúng tôi”

BTV Hăng Nhông: Vâng, thưa chị Đình Thị Thìn, được biết những năm gần đây, chị đã mạnh dạn mở Homestay và hình thành một Tour du lịch khép kín đến vùng đồng bào Cơ Tu. Chị có thể cho biết thông qua hoạt động này, chị quảng bá văn hóa Cơ Tu của đồng bào mình như thế nào?

Chị Đình Thị Thìn: Tôi nghĩ nếu dệt thổ cẩm, hát lý, nói lý, hay múa Tân tung da da chỉ biểu diễn trong lễ hội, thì sẽ rất khó giúp bà con thoát nghèo. Nên từ năm 2023, tôi đã cùng với những người bạn, hình thành Tour du lịch cộng đồng Cơ Tu khép kín. Du khách rất thích thú khi được chính người Cơ Tu dùng tiếng Anh để giới thiệu văn hóa Cơ Tu. Từ đây, bà con trong làng cũng đã đón nhiều đoàn khách hơn, có thu nhập ổn định hơn.

BTV Hằng Không: Quay trở lại với già B'riu Pố, Thưa già, tự hào và trách nhiệm trong công tác gìn giữ văn hóa như thế, già có “hiến kế” gì để biến “di sản văn hóa Cơ Tu thành tài sản” trong thời gian đến?

Già B'riu Pố trả lời: Người Cơ Tu muốn biến di sản thành tài sản, chỉ có cách phải bảo tồn, gìn giữ và phát huy thật tốt văn hóa của mình đúng nghĩa của nó và phù hợp với thời đại. Tôi nghĩ, chính quyền địa phương thì cần mở thêm nhiều lớp truyền dạy trong cộng đồng làng về các giá trị di sản văn hóa Cơ Tu cho thế hệ trẻ. Tuổi già như chúng tôi, tiếp tục làm công tác sưu tầm, ghi chép và truyền dạy các giá trị văn hóa đặc sắc của dân tộc mình cho thế hệ trẻ.

BTV Hằng Không: Còn với chị Đinh Thị Thìn, chị sẽ tiếp tục có những chương trình gì mang tính bền vững, căn cơ hơn trong quá trình biến di sản văn hóa của đồng bào mình trở thành tài sản?

Chị Đinh Thị Thìn: Năm nay, tôi sẽ phối hợp với các đơn vị du lịch dưới thành phố Hội An, Đà Nẵng, để đưa văn hóa Cơ Tu xuống phố. Tôi muốn cho bà con bước ra khỏi cổng làng, để họ hiểu sâu hơn về tầm quan trọng, giá trị đích thực và to lớn của văn hóa bản địa, nhất là ba di sản đã được công nhận văn hóa phi vật thể quốc gia. Có như thế, chính bà con mới là chủ thể để biến di sản thành tài sản tinh thần, tài sản vật chất, để lưu giữ và phục vụ cho cuộc sống của họ. Là người trẻ, tôi sẽ làm hết sức vì văn hóa Cơ Tu của mình.

BTV Hằng Không: Vâng, một lần nữa xin cảm ơn và chúc già B'riu Pố, chị Đinh Thị Thìn luôn mạnh khỏe, để tiếp tục làm đầu tàu trong gìn giữ, bảo tồn và phát huy các giá trị di sản văn hóa của đồng bào Cơ Tu.

Nhạc cắt

Đình Sơn: Thưa bà con và các bạn! Di sản được coi là của quý của ông bà mình để lại. Của quý mà chỉ cất giữ trong nhà thì cũng không ai biết đến. Xu thế bây giờ là chúng ta biết phát huy giá trị của nó bằng nhiều cách, chẳng hạn đem Di sản đó phục vụ du khách, đem lại nguồn lợi cho người dân.

Đây là lần đầu tiên vợ chồng ông JOLE, du khách Mỹ đến với làng du lịch cộng đồng Bh'hoong ở xã Sông Kôn, huyện Đông Giang, tỉnh Quảng Nam. Ông thốt lên thích thú khi tận mắt chứng kiến sự khéo léo của cô gái Cơ Tu bên khung dệt, rồi những đường nét hoa văn độc đáo, mới lạ, nghệ thuật đỉnh cườm lên tấm vải...

Băng: Các bạn dệt bộ đồ rất kỳ công, và khi khoác lên mình thì thật đẹp. Tôi đã đi nhiều nước cũng làm thổ cẩm, tuy nhiên thổ cẩm Cơ Tu được trang trí hoa văn rất bắt mắt, đẹp, chi tiết và rất sống động. Tôi muốn có nhiều kênh truyền thông để giới thiệu đến ngói làng này, nhất là nghề dệt thổ cẩm rất đặc sắc của các bạn.

Không chỉ làng Bh'hoong mà ở các ngôi làng vùng cao Quảng Nam đã biết gắn câu chuyện văn hóa Cơ Tu trong các sản phẩm du lịch. Mỗi hộ dân cùng chính quyền địa phương xây dựng kế hoạch đón khách bằng không gian cộng đồng Cơ Tu vốn có, từ dệt thổ cẩm, hát lý, nói lý, rồi múa Tân tung da đá, đến ẩm thực, tắm thác nước, leo núi...

Hai năm nay, phố đi bộ và khu ẩm thực thị trấn Trà My là không gian giao lưu văn hóa đặc sắc của đồng bào các dân tộc Ca Dong, Cor, Xê Đăng, Mường... . Điều này đã giúp đưa văn hóa vật thể và phi vật thể của đồng bào các dân tộc thiểu số để phục vụ phát triển du lịch. Bà Trịnh Thị Hồng Nga, Trưởng phòng VHNT huyện Bắc Trà My cho biết thêm:

Băng: *Đối với huyện Bắc Trà My thì cũng dần biến được di sản của đồng bào các dân tộc thiểu số thành tài sản. Và tài sản này có thể mang lại thu nhập để người dân địa phương có được nguồn thu từ các tài sản quý giá đó. Qua đó, cũng góp phần bảo tồn bản sắc tại địa phương.*

Là người chuyên nghiên cứu về văn hóa đồng bào thiểu số, tiến sĩ Trần Tấn Vĩnh-giảng viên trường Đại học Đông Á Đà Nẵng cho rằng, ngoài việc phát triển du lịch, thì nên đưa các loại hình di sản văn hóa phi vật thể của đồng bào vào giảng dạy trong trường học. Cũng theo ông Vĩnh, để di sản của đồng bào trở thành tài sản, đã đến lúc đưa những giá trị văn hóa của đồng bào Cơ Tu vượt ra khỏi đất nước Việt Nam. Tiến sĩ Trần Tấn Vĩnh nói thêm

Băng: *Cái điều mà tôi mong nhất là có sự tham vấn của các nhà khoa học để UBND tỉnh Quảng Nam đề xuất ra Bộ Văn hóa, viện nghiên cứu văn hóa nghệ thuật để xem xét lập hồ sơ đề nghị UNESCO công nhận điệu múa Tân tung da đá là di sản văn hóa phi vật thể quốc tế*

Việc biến di sản văn hóa thành tài sản tinh thần, vật chất, thì cần phải có sự gắn kết chặt chẽ với hoạt động du lịch. Các huyện miền núi Quảng Nam cần đẩy mạnh liên kết giữa du lịch với giữ gìn nét đẹp văn hóa, cần quan tâm đến khai thác du lịch với yếu tố bảo tồn-gìn giữ và truyền dạy...Ông ARất Blúi, Phó Chủ tịch UBND huyện Tây Giang, tỉnh Quảng Nam nói.

Băng: *Chúng tôi đã xây dựng nhiều làng du lịch cộng đồng và quyết tâm đưa di sản của đồng bào Cơ Tu trở thành nguồn tài sản có giá trị và được phát triển, lưu truyền cho nhiều thế hệ mai sau. Huyện cũng đang mở nhiều lớp truyền dạy văn hóa Cơ Tu tại cộng đồng làng và đưa vào trường học.*

Còn theo ông Nguyễn Thanh Hồng, Giám đốc Sở Văn hoá, Thể thao và Du lịch tỉnh Quảng Nam cũng có rất nhiều việc phải làm:

Băng: Tập trung xây dựng các cơ chế, chính sách để làm sao mời gọi các nhà đầu tư có tiềm lực lên với vùng miền núi phía Tây tỉnh Quảng Nam. Để làm sao chính bà con dân tộc thiểu số là chủ thể của công tác bảo tồn gìn giữ phát huy các giá trị di sản văn hóa thành tài sản tinh thần, vật chất, phục vụ cho chính cuộc sống của bà con...

(Nhạc nổi nền- Dẫn) Thưa bà con và các bạn!

Phát triển du lịch gắn với bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa bản địa đặc sắc của các dân tộc là hướng đi đúng đắn của tỉnh Quảng Nam trong giai đoạn 2021-2025. Hiện nay, tỉnh Quảng Nam đã xây dựng các chương trình, tour du lịch kết nối 2 di sản thế giới là phố cổ Hội An, khu đền tháp Mỹ Sơn với các làng du lịch văn hóa đồng bào Cơ Tu, Cor, Xê Đăng... để góp phần phát huy những giá trị di sản văn hóa phi vật thể quốc gia của đồng bào thiểu số ở vùng cao, đồng thời nâng cao chất lượng, hiệu quả và phát triển kinh tế du lịch một cách bền vững.

Đến đây, thời lượng dành cho Chương trình phát thanh chuyên đề tiếng Cơ Tu của Đài PTTH Quảng Nam đã hết; Chịu trách nhiệm sản xuất **Nguyễn Hải**; Tổ chức sản xuất **Tấn Sỹ**; Biên dịch và thể hiện giọng đọc **Hăng Nhông, Đình Sơn**; Kỹ thuật viên Sỹ Toàn. Cảm ơn bà con và các bạn đã chú ý lắng nghe. Thân ái chào tạm biệt, hẹn gặp lại trong các chương trình lần sau./.